

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

BANKOVÝ DOHLAD

Všeobecné zásady postupu bánk v prípade nesplácaných úverov *Hlavné body*

september 2016

Cieľ prezentácie

- Cieľom tejto prezentácie je poskytnúť súhrnný prehľad „Všeobecných zásad postupu bánk v prípade nesplácaných úverov“, ktoré ECB predložila na verejnú konzultáciu, a uľahčiť tak proces konzultácie.
- Prípadné návrhy a pripomienky v rámci konzultácie by sa však mali vzťahovať priamo na znenie dokumentu všeobecných zásad, a nie na tento súhrnný prehľad.
- V prípade pochybností je rozhodujúce znenie všeobecných zásad.

1. Úvod
2. Stratégia v prípade nesplácaných úverov
3. Riadenie nesplácaných úverov a súvisiace operácie
4. Zmeny splátkového režimu
5. Účtovanie nesplácaných úverov
6. Meranie poklesu kvality a odpisovanie NPL
7. Oceňovanie založených nehnuteľností

Prílohy

Súvislosti

Cielené a udržateľné znižovanie stavu nesplácaných úverov (non-performing loans – NPL) v bankových súvahách je pre ekonomiku prínosné z mikro- i makroprudenciálneho hľadiska.

Tieto všeobecné zásady sú výsledkom intenzívnej činnosti dohliadacích tímov zameranej na problematiku nesplácaných úverov. Obsahujú súbor osvedčených postupov a vyjadrujú súčasné očakávania bankového dohľadu.

Uplatniteľnosť všeobecných zásad

Všeobecné zásady sú určené všetkým významným inštitúciám pod priamym bankovým dohľadom ECB vrátane ich medzinárodných i národných dcérskych spoločností. Platí zásada úmernosti a významnosti, napr. časti kapitoly 2 a 3 o stratégii, riadení a operáciách súvisiacich s NPL sa môžu vo väčšej miere týkať bánk s vysokým objemom nesplácaných úverov.

Všeobecné zásady sú nezáväznú; prípadné odchýlky je však potrebné na žiadosť dohľadu objasniť a zdôvodniť. Je samozrejme potrebné dodržiavať záväzné právne predpisy, nariadenia a účtovné pravidlá v danej oblasti. Všeobecné zásady predstavujú nástroj dohľadu, ktorý môže v prípade nedodržania viesť k prijatiu dohľadových opatrení. V rámci možností je však potrebné, aby sa banky snažili o včasnú konvergenciu regulačných a účtovných postupov.

Rozsah všeobecných zásad

Všeobecné zásady sa zameriavajú na všetky nesplácané expozície (non-performing exposures – NPE) v zmysle definície Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA), ako aj na zabavené aktíva, a okrajovo i na splácané expozície so zvýšeným rizikom nesplácania. Pojmy NPL a NPE sa v týchto všeobecných zásadách používajú ako synonymá.

Na vytvorenie a realizáciu primeranej stratégie v oblasti NPL by banky mali:

**Strategické predpoklady
a vlastné hodnotenie
v oblasti NPL**

- vykonávať prvotnú a pravidelnú následnú analýzu svojho prevádzkového prostredia vrátane:
 - interných kapacít,
 - vonkajších podmienok (makropodmienky, trh, investori, služby, právne a daňové podmienky atď.),
 - analýzy a projekcií kapitálových vplyvov.

**Vývoj a realizácia
stratégie v oblasti NPL**

- posúdiť/analyzovať všetky dostupné strategické alternatívy a ich kombinácie vrátane:
 - stratégie držby/zmeny splátkového režimu,
 - aktívnej redukcie portfólia prostredníctvom odpredaja,
 - zaúčtovania zábezpek (kolaterálu) do súvahy,
 - právnych možností vrátane možnosti mimosúdneho vyrovnanja.
- stanoviť ciele podľa portfólia (vrátane prípadných zabavených aktív) vrátane:
 - dlhodobu udržateľnej úrovne NPL,
 - strednodobých cieľov (3 roky) redukcie hrubého/čistého stavu NPL a toku NPL,
 - krátkodobých cieľov (1 rok) redukcie hrubého/čistého stavu NPL a/alebo toku NPL.
- vypracovať operatívny/realizačný plán vrátane investícií (napr. IT a vykazovania), personálneho zabezpečenia, organizácie atď.,
- každoročne poskytnúť súhrnný prehľad stratégie/cieľov a operatívny plán v oblasti NPL bankovému dohľadu ECB.

Na zavedenie primeranej stratégie v oblasti NPL by banky mali:

Integrácia stratégie NPL

- pravidelne prehodnocovať stratégiu a predpoklady v oblasti NPL,
- zaviesť vykazovanie cieľov a operatívnej účinnosti v oblasti NPL,
- zosúladiť ju s riadením/stimuláciou výkonnosti,
- integrovať ju do obchodného plánu/projekcií a rámca riadenia rizík.

V záujme účinného a udržateľného riešenia problematiky NPL:

Riadenie a rozhodovanie

Riadiaci orgán by mal:

- ročne schvaľovať stratégiu a operatívny plán v oblasti NPL,
- dohliadať na realizáciu stratégie v oblasti NPL,
- stanovovať ciele a stimuly pre riešenie NPL,
- stanoviť primerané schvaľovacie postupy pri rozhodovaní o riešení NPL,
- zabezpečiť dostatočné interné kontrolné mechanizmy v rámci riadenia NPL a schvaľovať súvisiace pravidlá,
- disponovať dostatočnými odbornými znalosťami v oblasti riadenia NPL.

Operatívny model NPL

Banky by mali:

- v záujme eliminácie prípadných konfliktov záujmov pri poskytovaní úverov a zabezpečenia dostatočnej úrovne odborných znalostí v oblasti NPL zriadiť samostatné a špecializované útvary poverené riešením NPL,
- zriadiť samostatné útvary zodpovedné za odlišné fázy životného cyklu NPL,
- jasne stanoviť dôvody na postúpenie veci z jedného útvaru na druhý, konkrétne:
 - nevýrazné omeškanie splátok,
 - výrazné omeškanie splátok/reštrukturalizácia/zmena splátkového režimu,
 - likvidácia/vymáhanie dlhu/súdne konania/zabavenie aktív,
 - správa zabavených aktív (a iných aktív spojených s NPL).

Operatívny model NPL

Banky by mali (pokračovanie):

- uplatňovať sofistikovanú portfóliovú segmentáciu pri skupinových dlžníkoch s podobnými znakmi, ktoré si vyžadujú podobný postup,
- zabezpečiť primeranú organizáciu NPL vrátane riadenia v závislosti od rizika NPL (a systematické prehĺbovanie odborných znalostí v oblasti NPL).
- zabezpečiť primeranú infraštruktúru pre jednotlivé útvary poverené riešením NPL a súvisiace kontrolné funkcie (t. j. informačný systém, nástroje, prístup k externým registrom, možnosti zmeny splátkového režimu).

Banky by mali:

Kontrolný rámec

- jednoznačne určiť úlohy vo všetkých troch obranných líniách,
- stanoviť zásady riešenia NPL, konkrétne: 1) zásady postupu v prípade omeškania splátok/NPL, 2) zásady zmien splátkového režimu, 3) zásady vymáhania dlhu/likvidácie/výkonu rozhodnutí, 4) zásady výmeny dlhu za aktíva/zabavovania zábezpek, 5) zásady riešenia problematických multibankových dlhov, 6) zásady týkajúce sa úverových zábezpek, 7) zásady tvorby oprávok,

Monitorovanie NPL

- vypracovať rámec základných výkonnostných ukazovateľov na priebežné meranie výsledkov riešenia NPL,
- zväziť zoskupenie základných výkonnostných ukazovateľov do niekoľkých hlavných kategórií,
 - základné meranie NPL,
 - angažovanie klientov a inkasovanie,
 - aktivity súvisiace so zmenami splátkového režimu (napr. miera opätovného zlyhania),
 - likvidačné aktivity,
 - iné (položky výkazu zisku a strát súvisiace s NPL, zabavené aktíva, outsourcing atď.),

Proces včasného varovania

- zaistiť vhodný systém včasného varovania na úrovni jednotlivých transakcií/dlžníkov; posúdiť príklady ukazovateľov uvedené v prílohe,
- zaviesť automatický postup (vrátane evidencie varovaní a prijatých krokov) na zabezpečenie účinnosti a efektívnosti procesov,
- jednoznačne stanoviť vhodné opatrenia a obmedziť individuálne rozhodovanie vedenia, zaviesť pravidelné správy o varovaniach a prijatých krokoch.

Možnosti splátkového režimu a ich realizovateľnosť

Táto kapitola sa nesústreďí na klasifikáciu rôznych zmien splátkového režimu, ale na realizovateľnosť jednotlivých opatrení a súvisiace schvaľovacie postupy.

Pomáha rozlíšiť krátkodobé od dlhodobých možností zmien splácania.

- Realizovateľné dlhodobé možnosti zmien splátkového režimu sa vyznačujú nasledujúcimi znakmi:
 - na základe hodnotenia únosnosti ich dlžník dokáže plniť,
 - sú zamerané na omeškané splátky v plnej výške alebo aspoň ich prevažnú časť,
 - nepredchádzali im žiadne dlhodobé zmeny splácania.
- Krátkodobé možnosti sú určené na prekonanie ťažkostí prechodnej povahy (max. 2 roky) a mali by sa odporúčať, resp. považovať za realizovateľné za prísnych podmienok. Príkladom krátkodobých možností je obmedzenie splátok len na splátky úrokov alebo zníženie splátok, odklad splátok/platobné moratórium či kapitalizácia omeškaných splátok/úrokov.

Spoľahlivé postupy pri zmene splátkového režimu a hodnotenie únosnosti

Hodnotenie únosnosti pre dlžníka sa vyžaduje vždy.

Banky by mali:

- podľa možnosti vždy používať štandardizované riešenia splátkového režimu a rozhodovacie postupy,
- pred prijatím rozhodnutia posúdiť ďalšie možnosti (napr. právne kroky),
- pri každom riešení splácania určiť jeho hlavné etapy a monitorovať jeho priebeh,
- popri iných údajoch vykazovať i kreditnú kvalitu expozícií so zmeneným splátkovým režimom (vrátane klasifikácie, tvorby oprávok, zábezpeky a záruk), kvalitu upraveného splátkového režimu (napr. mieru opätovného zlyhania), vplyv zmien splátkového režimu na čistú súčasnú hodnotu,
- vziať na vedomie potrebu dohľadového vykazovania expozícií podľa druhu zvolených zmien splátkového režimu.

Vykazovanie

V záujme jednotného postupu by banky mali:

Zavedenie definície nesplácaných expozícií a nadväznosť na zmeny splátkového režimu

Väzby medzi regulačnými a účtovnými definíciami pojmov

Oznamovanie

- uplatňovať regulačnú definíciu nesplácaných expozícií a súvisiace publikácie EBA,
- zaviesť interné pokyny na objasnenie nasledujúcich aspektov:
 - kritérium omeškania splátok, napr. meranie dĺžky doby po splatnosti a prah významnosti,
 - kritérium „pravdepodobného nesplatenia“ vrátane jednoznačného zoznamu spúšťacích udalostí,
 - identifikácia, klasifikácia a kritériá úspešnosti riešenia expozícií s upraveným splátkovým režimom,
- na úrovni bankových skupín objasniť jednotné definície prepojených klientov, „ťahového účinku“ dlžníka, klasifikácie operácie ako celku,
- podľa možnosti zosúladiť regulačné a účtovné definície,
- pri zverejňovaní uplatňovať požiadavky dohľadového vykazovania nesplácaných expozícií a zmien splátkového režimu stanovené vo vykonávacích technických predpisoch EBA, ktoré podporuje Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA),
- odstrániť prípadné (konceptuálne a kvantitatívne) rozdiely medzi účtovnou a regulačnou klasifikáciou expozícií,
- popri údajoch poskytovaných na základe IFRS 7 informovať tiež o predpokladoch, z ktorých vychádza definícia problematických finančných aktív (vrátane prahov významnosti a spôsobu merania doby omeškania).

V záujme uplatňovania osvedčených postupov pri vykazovaní zhoršenia stavu NPL by banky mali:

Odhadovanie individuálnych oprávok

- určiť jednoznačné kritériá pre expozície, ktoré si vyžadujú individuálne hodnotenie oprávok,
- zaujať konzervatívny postoj k odhadovaniu budúcich hotovostných tokov a zábezpek,
- brať do úvahy zoznam kritérií na uplatňovanie prístupu „perspektívnych“, resp. „neperspektívnych“ expozícií,
- posúdiť obmedzenia a jednoduché príklady „perspektívneho“ prístupu,

Odhadovanie skupinových oprávok

- riadiť sa kritériami zoskupovania expozícií na skupinové hodnotenie,
- predchádzať arbitráži a neprimeranému individuálnemu úsudku pri tvorbe oprávok prostredníctvom jednoznačného stanovenia spôsobu a parametrov tvorby skupinových oprávok na základe vhodných údajových súborov,
- pravidelne prehodnocovať metodiku a parametre,

Ďalšie aspekty tvorby oprávok a odpisovania

- uplatňovať sofistikovaný prístup k tvorbe rezerv pre prípad poklesu kvality zmlúv o finančných zárukách a úverových príslužbov,
- zvážiť spúšťače udalosti na tvorbu a rozpúšťanie rezerv pre prípad poklesu kvality,
- presadzovať včasnú tvorbu oprávok a odpisovanie prostr. interných pravidiel,

Dokumentácia, vykazovanie a oznamovanie

- viesť dostatočne podrobnú dokumentáciu o spôsobe a parametroch tvorby oprávok,
- do vykazovania na účely dohľadu zahrnúť informácie o skupinových oprávkach, napr. úroveň a predpoklady týkajúce sa strát pri zlyhaní (loss-given default – LGD) a miery úspešnosti, ako aj údaje o vybratých/nevybratých splatných úrokoch a súvisiacich oprávkach,
- uvádzať kvantitatívne i kvalitatívne údaje (napr. zaúčtované individuálne/skupinové rezervy pre prípad poklesu kvality úveru a zábezpeky podľa príslušného portfólia, spôsob merania poklesu kvality a uplatňovanie individuálneho úsudku vedenia).

V záujme komplexného oceňovania zábezpek v podobe nehnuteľného majetku by banky mali:

Riadenie, postupy a kontrolné mechanizmy

- zabezpečiť nezávislý proces kontroly vrátane vymenovania znalcov, výberu vzoriek a spätného overovania ocenení,
- zaviesť kritériá individuálneho, resp. indexovaného oceňovania (malé expozície),
- používať nezávislú znaleckú komisiu (zloženú z interných alebo externých znalcov) s potrebnou kvalifikáciou a odbornými znalosťami,

Frekvencia a metodika oceňovania

- aktualizovať ocenenia všetkých zábezpek za NPL najmenej raz ročne a jednoznačne stanoviť dôvody častejšieho preceňovania,
- oceňovanie má vychádzať z trhovej hodnoty, nie z diskontovanej reprodukčnej hodnoty,
- v prípade „neperspektívneho“ prístupu je potrebné uplatniť primerané zrážky na náklady likvidácie a skutočnú trhovú cenu za daných podmienok predaja, a zároveň zohľadniť primeranú dobu likvidácie a možné náklady držby,
- systematicky evidovať všetky informácie o zábezpekách a transakciách v príslušnej databáze,

Oceňovanie zabavených aktív

- pri dostavaných nehnuteľnostiach viesť aktívnu predajnú politiku a uplatňovať tak IFRS 5,
- zabavené aktíva spravidla oceňovať v hodnote 1) použitých finančných aktív, pričom sa s aktívom nakladá ako so zábezpekou, alebo 2) v reálnej hodnote zabaveného aktíva, zníženej o predajné náklady, podľa toho, ktorá hodnota je nižšia,
- prípadnú nepredajnosť zabaveného aktíva zohľadniť v podobe zodpovedajúcich likviditných zrážok,

Oznamovanie

- v prípade zábezpek za NPL a zabavených aktív osobitne vykazovať hodnotu, čistú súčasnú hodnotu a oprávky podľa druhu aktív a roku pôvodu.

Príloha 1: Slovník pojmov

Príloha 2: Vzor kritérií segmentácie NPL v retailových obchodoch

Príloha 3: Referenčné hodnoty na účely merania NPL

Príloha 4: Vzory znakov včasného varovania

Príloha 5: Jednotné pravidlá v oblasti NPL

Príloha 6: Hodnotenie únosnosti pri retailových a podnikových dlžníkoch

Príloha 7: Súhrnný prehľad vykazovaných a oznamovaných položiek v súvislosti s NPL